

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Caput III. De mulo a morte resuscitato: de reperto accipitre: de puella
contracta et de contracto directis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A lefacti petiit ac supplex reddidit. Qui sanctæ Virginis hac in re virtutem prævaluisse agnoscentes cum gratiarum actione ad propria redierunt gaudentes.

ANNOTATA.

a Apud Labbeum cap. 48 hæc et sequentia ad usque num. 70 edita non sunt.

b Verba fere eadem sunt, quæ leguntur in Canticis Canticorum cap. 1, v. 11.

c Apostoli Pauli verba in Epistola 2 ad Corinthios cap. 2, v. 15 hic intelligit auctor noster.

d Per husiam denotat substantiam, quæ Græcè ουσια vocatur.

e Malachmata, quæ vox derivatur a verbo Græco μαλαττω, quod mollio Latine sonat, proprie sunt fomenta ad rem duram emolliendam corpori superposita; hic autem vox illa adhibetur pro remedio, seu patrocinio S. Fidis. Consulesis Cangii Lexion verbo Malachma.

f Hæc non ita intelligi velim, acsi ex inferno, seu orco stricte dicto, erepta S. Fidis patrocinio fuisset Barnardi istius anima; sed quod præservata seu ab inferni seu a piacularis loci supplicii fuerit.

g De Harpyiarum voracitate adisis Virgilium lib. III Æneidos a versu 216.

h Hunaldum illum ejusque filium Barnardum aliunde non novi.

i De Tholosanis partibus seu Tholosano tractu actum in Annotatis pag. 306 litt. dd.

k Id est, Vesperi.

l Bostar, hostiarum et præsepe bostaris idem apud mediæ ætatis scriptores sonans, quod stabulum boum, bovine, et statio boum; adisis Cangium verbo Bostar.

m Scriptoribus sæculi XI admodum familiare fuisse, soluta orationi carmina intexere, tum ex hoc loco, tum ex Vita S. Gerardi Broniensis tom. II Octobris, aliisque abunde patet.

n Labbeus hæc ita edidit: Ac gloriosissimam virginem Fidem mixtis lacrymis precibus, ut ad invocationem sui sancti nominis propitio vultu respicere dignetur, unanimes exorant.

o Fortasse illius S. Georgii, qui 10 Novembris a Castellano annuntiat.

p Si per vastissimi præcipiti horridam voraginem, supra memoratam, destinatum perpetuo damnatis locum, seu infernum stricte dictum, potius quam piacularem locum, designare, in eumque jam suam animam re ipsa detrusam fuisse, asserere voluerit redivivus ille Bernardus, certissime in eo falsus fuit, cum fide certum sit, nullam esse ex illo stricte dicto inferno damnatorum redemptionem. Porro haud ita mirum est, ut, quæ sibi in visione exhibita fuerint, bonus ille juvenis re ipsa sibi contigisse crediderit.

q Labbeus hæc ita edidit: Pater et vicini iter instituunt ad sanctam Fidem gratias reddituri, et reliqua, quæ hocce capite sequuntur, prætermisit.

r De Dordonio fluvio vide dicta in Annotatis pag. 292 litt. n.

s Virbius, quasi diceret bis vir, vocatur, quia resuscitatus a mortuis. De hac voce ita Joannes de Janua apud Cangium in Lexico: Virbius, Bis vir existens, a Bis et Vir: seu qui binas habuit vel habet uxores: vel etiam, qui bis fecit facta viro digna: vel qui resuscitatus est, ut Lazarus et Hippolytus.

t Captentula seu captensula pro captione et

muscipula adhibetur etiam apud Cangium verbo Captensula; hic autem captentularum insidias struere sumitur pro moliri fraudem seu insidias.

u Vide tamen hic dicta litt. p.

x Miraculum hoc abest ab editione Labbeana.

Porro ignotus mihi aliunde est iste Garsias.

y Vicus ille ita dictus est, ut arbitror, a S. Oriente, seu potius Orientio, Ausciorum in Novempopulania episcopo, de quo A Maii pag. 60 a decessoribus nostris actum est. Ceterum, cum hic S. Orientis vicus, vulgo Marciacus vocatus, a Marciaco, nunc Marciillac dicto, et a Figiacensi canobio quatuor fere leucis distito, diversus videntur, cunque etiam Marsiacum vel Marciacum, vicum in Astaracensi tractu situm, nusquam sub S. Orientis nomine signatum repererim, haud facile Marciaci istius situm determinavero.

z Lucasinam ecclesiam, seu Lucasinum vicum frustra apud geographos quæsi.

aa Per pannatrices intelliguntur hoc loco mulieres artis conficiendarum vestium perite.

bb Femoralia, seu potius soqum, ad instar tunicæ manicatum, olim etiam Braccæ dictum, hic designari videntur. Vide Cangium in Lexico verbo Braccæ.

AUCTORE
BERNARDO.

CAPUT III.

De mulo a morte resuscitato: de reperto accipitre: de puella contracta et de contracto directis.

Miles quidam Geraldus a, haud obscura persona, morabatur in pago Rotenico, in villa videlicet, quæ Villaris b nuncupatur, distans a Conchis fere sex passuum millibus. Hic cum Roma aliquando rediret, accidit, ut mulus, quem a fratre suo Barnardo c clerico acceperat mutuo, nescio, quo vitio fractus, deficere coepisset. At ipse S. Fidis, quam ut vicinam habebat, miraculorum recordatus, vovit eidem pro salute animalis candelam, longitudinem animalis habituram, nec tamen convalescens mulus, verum multo magis gravatus occidit; quod videns homo hospiti suo venundat corium, cui cum nequissimus hospes quam minimum precium porrigeret, ratus, quia, etsi nihil daret, itidem tamen haberet, ille Geraldus, valde indignatus, per varias cæsuras in longo et in transverso sulcat cadaveris latus, ne videlicet, se inde abeunte, infidelis hospes integro tergo gauderet. Denique, arrepto suæ peregrinationis bacillo, extincti jumenti oculum cuspidate perodiens, caudamque percutiens, ita furibundus infit: Quid nunc detrimenti sancta Fides pateretur, si inter alia sanitatum dona huic etiam mulo sanitatem reddens, tam longam candelam sibi sortiretur? Modo miser duplici discrimine ferior, inter vias pedester remanendo, et in patria decies denos solidos fratri persolvendo; tanti enim ambo invicem germani de mulo illo convenerant, si forte mortis periculum incurrisset.

79 Et vix ille hæc paucissima verba compleverat, cum revivens mulus saltu citissimo constitit quadrupes. Et ne quis, nisi a vera morte illum æstimaret exilire, in ipso puncto temporis

CAP. VIII.
Mulum exanimatum, ad invocationem S. Fidis
a
* Lab. Rhotenico
b
c

vix reddi-
tum fuisse,
varius testi-
monis

ACTORE
BERNARDO.

d
* Lab. ceu

e

probat Bernar-
dus, qui et
causam aper-
rit, cur ejus-
modi prodigia
scribat,

ris, quo id actum est, vernabant in modum picturae universa detruncatae cutis stigmata, non jam perfusione cruoris recentia, sed, ut de alio dixi *d*, quodam nitore lanuginis seu * veter-nosa. Quo facto, memoratus Geraldus maxime gavisus redit domum, Deoque ac Sanctae ejus gratias egit ingentes, factique miraculi novitatem passim disseminavit. Nota nobilitas viri pariter et fides omnibus erat, qui ne temere vel garrule quidquam videretur referre, mulum vulneribus notatum habuit in praesentiarum. Hoc ipsi monachi, sed et alii complures, qui ipsum Geraldum postea plus millies viderunt *e*. Verumtamen horum relatu, licet satis certus, non ita contentus, si adviveret, essem, quin per eundem digressionem in revertendo facerem, cum ipse hujus viciniae incola parum me ab itinere detorqueret.

80 Quamvis enim et sensu debilis et peccato gravatus hoc officio sim indignus sed non ita falsus, ut sponte praediceam falsa, nec tam prodigiosa rei relatione multorum obtreccationem incurere tulissem, nisi indubitam veritatem inesse nossem. Est enim humano terrore *B* Christi veritatem nefas oculere, quod, qui faciunt, valde metuo, ne eosdem Christus apud Patrem in caelis tradat oblivioni; ipse enim dicit: qui autem negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo, qui est in caelis. Idem alibi iterum: Qui me erubuerit et meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua et Patris et sanctorum Angelorum *f*. Absit, ut erubescam veritatem tuam, Christe, confiteri hominibus et in libro meo scribere, ne et tu ipse coram Patre tuo, qui est in caelis, me confiteri erubescas, et de libro tuo, quem scripsisti, deleas, sed ut ad finem verborum properemus, quis insanus ultra hominum resurrectionem fore dubitat in futuro, quando jam in praesenti resurgunt etiam animalia?

cap. XIX.
tametsi apud
nonnullos fi-
dem inventura
non esse,
suspectur.
g

81 Sed *g* et de minimis causis, quas incolae loci, ut est rusticus intellectus, Joca S. Fidis appellant, tanta ibidem miracula, Christo cooperante, facta sunt, ut et eorum multiplicitas relatore careat, nec facile pro sui novitate, siqua narrentur, credi possunt. Sed res veritatis non potest cito suffocari aut extinguere, verum quanto acrius incredulorum dilaceratur perfidia, tanto efficacius vim vigoremque perseverandi retinet, ac velut ardens lucerna, quae inter saevientis procellae impetus pulsa, majore radiorum crine emicat, sic quoque veritas inter obtreccantium strepitum recto incedit vertice, et quo magis detrahitur, eo vehementiorem capit causam, qua munita aut defensa in apertiore humanae notitiae lucem evadat. Verum si tales exstiterint, qui haec credere nolint, quid mea refert? Scit Deus, qui operatur, et qui me ad hoc officium animavit, qui et ubi, et quando fuerint, quibus ista credere datum sit et credendo proficere. Et quamvis a priscae religionis statu hac pessima aetate plerique omnes deviarint, utpote post desideria sua quisque aberrant, nulla tamen saecula vel tempora omnium bonorum Artifex absque testimonio bonitatis suae sinit praeterire, atque adhuc per Sanctos suos, etsi propter peccata hominum rarius, magnalia tamen virtutis suae aliquando non destitit exercere, et sicut ille est investigabilis sapientiae atque inexhaustae, sic etiam virtutum suarum qualitas a quolibet comprehendi non

poterit, quin si velit, nova faciat et inaudita; *D* neque enim fas est, ut Boetius ait *h*, cunctas divini operis machinas vel ingenio comprehendere vel explicare sermone. At nos dicturi de minimis, vel, si fas est dicere, de jocis S. Fidis, diversum calamum reflectamus ad inceptum.

82 Quidam miles, Geraldus nuncupatus. Concharum vicinus, ejus mentionem cum de mulo loqueremur, dudum fecimus, cum esset ad omnes artes militares aptissimus, accipitrem optimum apud urbem Rotenicam a seniore suo poposcit mutuo; cujus petitioni senior statim favere non distulit. Facto tamen et affirmato conventu, ut, si fortuito ille Geraldus illum acceptorem *i* perderet, beneficium ejus toto privaretur. Placuit utrique istiusmodi conditio, illi quidem callidiori, ut alienorum bonorum pervasione per talem occasionem insatiabilem suae avaritiae gulam completeret; huic vero ut tanti alitis honore vel ad tempus frueretur *k*. Sed antequam hic Geraldus jam revertens ad domum suam perveniret, causa exstitit, ut in pagum Albigensem *l* diverteret. Ibi cum ipsum accipitrem semel emisisset, avis illa cassato factu per vasta aëris spatia evagata disparuit. Hanc ille diu insecutus nullo pacto revocare valens, nimo jam fessus labore, domum secessit nimum moestus atque triste ferens; nimirum nota sibi dudum immiser cordis domini crudelitas fuerat, * implacabilis ira. Heu me miserum, inquit,

quam infelici sorte astrictus angustior? et quam intriectabilis domini ferociam pati cogor? Quid jam restat, o pudor, o dedecus! Quin ad summam ignominiam bonis exutus redeam? Quin etiam miser videre jam illum diem videor; cum inops rerum ab his, qui mihi mala volunt, reputer mendicus. Cumque domestici ejus undique accedentes, ut ejus levarent aegritudinem, consolationis verba diu profunderent, non eos audivit, nec in aliquo penitus acquievit, sed multo aegrius conquestus usque ad vesperam, spreto edulio, mansit icibatus.

85 Ad ultimum bona conjux viriliter accedens, Quid, inquit, anime mi, te exrucias? quidve maceras? Quid tanto mœrore afficeris? Cur tuae jocunditatis vultum luctu exterminas? Quare inaniter super re irrecuperabili tantos querimoniarum plangentis exaggeras? Tamen si voto te alligaveris, crastino mane ad S. Fidem nudis pedibus cum oblatione cere processurum, spero in hac re Deum adiutorem fore; age ergo viriliter et confortetur cor tuum, neque diffidas per suffragia S. Fidis Dei misericordiam posse consequi, expurge frontem, exhilara vultum, ac solita letitia inter tuos discumbe ad cœnam; non enim est Deo difficile, ut lætior inde surgas, concedere. Nonne videtur recte sapiens femina monuisse, siquidem in angustia nihil gravius diffidentia?

84 His verbis homo valde confortatus relevatusque ita magnifice, voto prius dictato, ad epulas residet, acsi nihil moestitiae pertulisset, jam se nutu divino exhilaratum quodammodo sentiens, imminensque gaudium praesagens; inter agendum vero (dictu pulcherrimum) auca domestica *m*, foris de improvviso advolans, convivas turbat; quam statim consecutus accipiter, qui fuerat perditus, intra cenaculi ambitum super ipsam rapidissimo irrumpit impetu. Et hoc fuit insigne nobilis miraculi, quod ab alio pago ales tamquam ex industria ad locum redierit, quem non noverat. Quod gaudium, quae

h

Accipiter, quo summo prelo accommodatus fuerat,

i

k

l

E

* supple et

a Geraldus quodam deperditus, invocatione S. Fidis

F

miro modo ad eum revertitur.

m

A que lætitia fuit, quot grates in excelsa porrectæ, cum nec opinanti seniori et spes recuperandi beneficii recreatur, et glorificatio miraculi augetur? Unde in crastinum, pro bonitate Dei gratias habiturus, Deo ac S. Fidi persolvere vota cucurrit.

CAP. XX.
Puella, hor-
rende contra-
cta, divinitus
per S. Fidem
erecta;

n

o

p

B

q

CAP. XXI.
Item vir a
nativitate
claudus.

r

s

85 Alio quoque tempore n ad promerenda per S. Fidis inclita merita divinæ pietatis beneficia puella, omnium membrorum officiis dissoluta, Cassiaco o ex vico advehitur, quæ incuria bajulorum trans ripam fluminis, litteos scopulos Conchacensis vici lambentis, dimissa a prætereuntibus eleemosinam petebat, cujus inhospita facies et membra, quia, eas manu neque baculo arcere valebat, de nocte a feris sæpissime, ut ipsa postea testata est, lambentur. Nullius sane miseratu ad monasterium sublata plurimis diebus in tali mansit miseria, nutu tandem Dei seniores loci misericordia moti ad monasterium jubent eam in grabato deferri. Ante cujus primum vestibulum diu excubans videbatur ad speciosam portam templi, ut dodus p quondam Petri, eleemosinam petere ab introeuntibus gratia orationis. Tandem vero sancta Dei virgo Fides, alter cælo facta Petrus, advesperascente die, quam frondicomorum gloria ramorum ac palmarum decoraverat q, ab humo erigitur et ad sacratissimam Virginis mausoleum, consolidatis plantis, tota incolumis progreditur. Ob quod mire factum adstantes, ingenti gaudio profusi, Deum cunctipotentem unanimes collaudant, qui tantam suæ militi Fidi conferre est dignatus in omni virtutum splendore potentiam.

86 Non multum huic dissimile aliud restat miraculum, quod expectanti paginæ nobis videtur inserendum. Ad sanctæ Virginis promerenda beneficia quidam ex territorio Agennensium r, nomine Humbertus s, ope parentum advehitur, quem a renibus usque deorsum livida natura matris ab alvo exposuerat præmortuum, qui cum devotorum misericordia plurimis annis ibi sustentaretur, tandem divina pietate visitatus, post celeberrimum sanctæ Dei Genitricis Assumptionis diem subsecuta nocte, dum ante gloriosæ Martyris propitiatorium in vigiliis cum multis aliis pernoctaret, dolore nimio per languida membra corripitur, atque cum ingentibus cept clamoribus emittere planctus, quos inter dolores S. Fidis non desinit conclamare suffragia, et, ut ei propitiatur, cum lacrymis exorat. Inde subito fragore contracta in directum extenduntur membra, et quæ maternis a visceribus traxerat debilia, per sanctæ Virginis invocationem suscepit valida, sicque, spreto scabellis, quibus locusteos saltus, si quando alias tenderet, per terram emittere solebat, solidis gressibus inter cæteras turbas discurrere congaudet t.

ANNOTATA.

a De Geraldo hoc, tom. X Scriptorum Rerum Gallicarum pag. 380 memorato, nihil notarunt eruditi illius editores; nec ego de eo quidquam notatu dignum inveni. Porro hoc apographi nostri capitulum 18 rectius in editione Labbeana ordine tertium esse, Bernardi verba num. seq. satis ostendunt.

b Villa, Villaris dicta, illæ fortassis est, quæ in Mappa geographica Aquitanix apud Blaevium Ville comtal vocatur, distans a Conchensi loco Octobris Tomus III.

duabus fere leucis hodiernis Gallicis communibus cum dimidia.

AUCTOR
BERNARDUS.

c Labbeus legit Barnadus, qui mihi etiam sub hoc nomine haud satis notus est.

d Nempe capite 2 editionis Labbeanæ; de quo infra agetur pag. 325, num. 5 et 6.

e Labbeus his recte addit hæc: mihi narraverunt, et, omissis iis, quæ in nostro apographo mox sequuntur, his num. sequentis verbis capitulum 3 concludit: Sed, ut ad finem verborum properemus, etc., uti etiam in apographo nostro exstant.

f Nempe Matthæi cap. 10, v. 33, et Lucæ cap. 9, v. 26.

g Totum hoc capitulum ab editione Labbeana abest.

h Verba hæc exstant lib. IV de Consolatione Philosophiæ, Prosa 6 sub finem. Consulesis, quæ de egregio hoc scriptore retulimus hoc tomo pag. 150, et plura tom. VI Maii a pag. 704.

i Acceptor apud Cangium hoc verbo est accipiter, quem vulgo SPARVARIUM reddimus. Et post nonnulla hæc subduntur, quæ ad rem nostram faciunt: Acceptor, qui aucam mordet in Lege Alaman. tit. 99, § 20 in capit. ad eandem legem cap. 36 GANSHAPICH dictus in Lege Bajuvar. tit. 20, § 2. Talem hunc fuisse ex infra dicendis patebit.

k Notat Cangius verbo Acceptor col. 79, accipitrem fuisse primæ nobilitatis insigne præcipuum, quod et pro suo more erudite mox probat.

l Pagus Albigenis, seu Albigenis tractus, Gallice l'Albigeois, testes Baudrando, provincia parva Galliæ in Aquitania, ubi alias Heleuteri populi, nunc autem est pars Occitanie Superioris et terminatur a Septentrione et ab Ortu Rhutenensi provincia, ah Occasa Cadurensi ex parte, ex alia vero et a Meridie Occitania.

m Auca, inquit Cangius hoc verbo, ANSER, Occitanis ACC, AUCCO, AUQUETO; Italis OCCA; nostris OYE; addo, Belgice Gans vocari. Hoc tamen loco fortassis pro qualibet avi domestica sumitur. Plura de hac voce vide apud laudatum Cangium.

n Ab editione Labbeana tum hoc tum sequens capitulum abest.

o Cassiaci vici situm, nisi forte sit locus, Gallice Cassagnes dictus, quatuor leucis Gallicis communibus a Rutena urbe Meridiem vertus distans, definire nequeo.

p Dodus, uti et Clodus pro Claudio media ætate quandoque scripta inveniuntur. Adisis Cangii Lexicon, et Actus Apostolorum cap. 3.

q Dominica Palmarum sub vesperam id contigisse significat.

r De Agennensi urbe et tractu vide dicta pag. 289 lit. d.

s De Humberto illo nihil a tibi inveni.

t Quam ob rem ex nostro Ms. codicis reginæ Sueviæ apographo hic etiam non edam capitulum 22, quod de rustico a dæmone liberato inscribitur, sequensque, quod de puella dæmone etiam liberata agit, ac denique capitulum 24, quod de milite sagitta vulnerato per S. Fidem sanato titulum habet, cur ea, inquam, hic prætermittenda censuerim, in Commentario a num. 92 aperui. Porro tria illa capitula excipit in nostro apographo concinnatum a Bernardo S. Fidis, seu potius miraculorum ejus elogium, quod hic sub Epilogi nomine jam editis adjungere visum est.